

УДК 656.032

Кузькін О.Ф.¹

¹ проф. НУ «Запорізька політехніка»

ОЦІНКА ГРАНИЧНОЇ ВЕЛИЧИНИ ТАРИФУ НА ПОСЛУГИ АВТОМОБІЛЬНОГО ТРАНСПОРТУ НА ПРИМІСЬКИХ ТА МІЖМІСЬКИХ АВТОБУСНИХ МАРШРУТАХ

Механізм та порядок формування тарифів на послуги з перевезення пасажирів на автобусних маршрутах загального користування регламентується Методикою розрахунку тарифів на послуги пасажирського автомобільного транспорту, затвердженою наказом Міністерства транспорту та зв'язку України від 17.11.2009 № 1175. Ця методика є обов'язковою для застосування під час встановлення регульованого тарифу органами виконавчої влади та місцевого самоврядування на послуги пасажирського автомобільного транспорту і носить рекомендаційний характер під час формування вільних тарифів на ці послуги. При цьому державне і муніципальне регулювання тарифів на пасажирські автомобільні перевезення скасовано постановою КМУ від 25.04.2015 р. № 240, якою внесені зміни до додатку постанови Кабінету Міністрів України від 25.12.1996 р. № 1548 «Про встановлення повноважень органів виконавчої влади та виконавчих органів міських рад щодо регулювання цін (тарифів)». Крім іншого, що п. 1.6

згаданої методики передбачає необхідність перегляду рівня тарифів у зв'язку зі зміною умов виробничої діяльності та реалізації послуги з перевезення пасажирів, що не залежать від господарської діяльності перевізника, в тому числі в разі зміни вартості палива більш ніж на 10 %.

Згідно методики, тариф T (грн./пас.-км) на послуги з перевезення пасажирів на міжміських та приміських автобусних маршрутах загального користування визначається за формулою

$$T = (S_{\text{п}} + \Pi_{\text{п}}) / W_{\text{п}}, \quad (1)$$

де $S_{\text{п}}$ – планові річна собівартість послуг з перевезення пасажирів, грн. Вона включає в себе усі витрати автотранспортного підприємства (витрати на паливо і мастильні матеріали, шини, акумулятори, ремонт і технічне обслуговування автобусів, заробітну плату та нарахування на неї, адміністративні витрати, загальновиробничі витрати та інше), грн.; $\Pi_{\text{п}}$ – плановий річний прибуток від надання послуг з перевезення пасажирів, грн. При розрахунках тарифу на перевезення пасажирів зазвичай визначається на підставі рівня рентабельності, який встановлюється на рівні 5 ... 15%; $W_{\text{п}}$ – запланована річна транспортна робота на маршруті, пас.-км, яка обґрунтовується перевізником на підставі фактичних показників роботи або встановлюється по результатах обстеження пасажиропотоків на маршруті.

З метою недопущення необґрунтованого збільшення автотранспортними підприємствами-перевізниками тарифу в умовах наявної на маршрутній мережі безальтернативності вибору маршрутів пасажирями у низці населених пунктів, організатори регулярних перевезень зазвичай ініціюють підписання угод з автотранспортними підприємствами-перевізниками, що обслуговують маршрути, щодо встановлення граничного тарифу на перевезення пасажирів. Відповідний граничний тариф на перевезення пасажирів на міжміських та приміських автобусних маршрутах у Запорізькій області у 2022 році було встановлено на рівні 1,50 грн./пас.-км.

На даний час спостерігається стрімке зростання цін на паливо, відповідно зростають витрати автотранспортних підприємств практично за усіма статтями витрат. Дохідна частина автотранспортних підприємств є складно прогнозованою через суттєву міграцію населення та зміни у транспортній рухливості в Україні внаслідок воєнного стану та бойових дій. За таких умов пропонується визначати граничну величину тарифу на послуги з перевезення пасажирів за формулою

$$T_1 = T_0 \times k_3, \quad (2)$$

де T_0 – значення граничного тарифу на послуги з перевезення пасажирів до його перегляду, грн./пас.-км; k_3 – коефіцієнт збільшення граничного тарифу на послуги з перевезення пасажирів, що враховує збільшення

експлуатаційних витрат перевізників протягом періоду між переглядами граничного тарифу. Останній враховує збільшення окремих складових собівартості перевезень та визначається за формулою

$$k_3 = 1 + 0,01 \times (L_{\text{пм}} \times \Delta_{\text{пм}} + L_{\text{зп}} \times \Delta_{\text{зп}} + L_{\text{ін}} \times \Delta_{\text{ін}} + R), \quad (3)$$

де $L_{\text{пм}}$, $L_{\text{зп}}$, $L_{\text{ін}}$ – відсоток зростання відповідно вартості палива, мінімальної заробітної плати та інших складових собівартості перевезень на момент перегляду граничного тарифу у порівнянні з базовим роком, %; $\Delta_{\text{пм}}$, $\Delta_{\text{зп}}$, $\Delta_{\text{ін}}$ – частка відповідно вартості палива, заробітної плати та інших складових у собівартості послуг з перевезення пасажирів; R – планова рентабельність перевезень, %.

Розрахунки, проведені на кафедрі «Транспортні технології» для міжміських та приміських автобусних маршрутів Запорізької області станом на квітень 2026 року показали, що коефіцієнт збільшення тарифу, обчислений за (3) по відношенню до базового граничного тарифу, встановленого у 2022 році складає $k_3 = 1,459$ при зростанні вартості палива на 34,9 %, мінімальної заробітної плати на 32,0 % та інших витрат на 65,8 %. Останнє значення визначено як відносне відсоткове збільшення індексу цін виробників промислових товарів за даними Міністерства фінансів України у квітні 2026 року до середньорічного значення базового 2022 року.